

Верховний
Суд

Належне повідомлення про розгляд справи

Микола РУДЕНКО
помічник судді Верховного Суду,
кандидат юридичних наук

Про виклик до суду у совісному суді

Шандра Валентина. Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII – середина XIX ст.). – К.: Інститут історії України НАН України. 2011. С. 38-39.

«Після отримання позову совісний суд направляв відповідачеві виклик до суду, повторюючи його в разі неявки (що траплялося досить часто), але тепер уже вручення виклику здійснювалося через нижній земський суд, як орган із поліцейськими повноваженнями. Після отримання як заяви, так і відповіді сторін суд приступав до слухання справи, засідателі висловлювали свої міркування та вказували на закони, згідно з якими можна було б досягти порозуміння.

Ухилення від розгляду призводило до збільшення кількості незавершених справ, тож совісному суду доводилося по кілька разів вимагати прибуття сторін процесу або хоча б пояснень ігнорування судових викликів. Із часом особистий прихід до совісного суду, особливо коли йшлося про суперечки між батьками та дітьми, став серйозною проблемою, яку спеціально розглядали на спільному засіданні трьох департаментів Сенату. У результаті було ухвалене компромісне рішення – за неявки сторін суперечка розглядатиметься на основі їхніх письмових свідчень».

Учасник, не повідомлений про розгляд справи

Постанова ВП ВС від 25.09.2024 у справі № 490/9587/18 (№ в ЄДРСР 122603347)

Велика Палата Верховного Суду розкрила зміст поняття «учасник, не повідомлений про розгляд справи» згідно з частиною другою статті 358 ЦПК України.

86. Системно аналізуючи положення ЦПК України, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що особа, не повідомлена про розгляд справи (пункт 1 частини другої статті 358 цього Кодексу), - це особа, яку не сповістили про наявність судового провадження у справі і яка відповідно не знала / не могла знати про розгляд справи.

91. Позивач (заявник, третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору) із великим ступенем зацікавленості повинен проявляти інтерес про хід розгляду судом ініційованої ним справи або відповідного судового провадження. У разі відсутності обставин непереборної сили ігнорування позивачем (заявником) протягом тривалого періоду часу провадження, відкритого за його позовною заявою (заявою, скаргою), свідчить про недобросовісну поведінку та порушення основоположних засад цивільного процесу.

Учасник, не повідомлений про розгляд справи

Постанова ВП ВС від 25.09.2024 у справі № 490/9587/18 (№ в ЄДРСР 122603347)

132. Згідно із загальнодоступними даними з Єдиного державного реєстру судових рішень ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва надіслана для оприлюднення 27 вересня 2021 року, зареєстрована 27 вересня 2021 року, забезпечено надання загального доступу 28 вересня 2021 року.

133. Отже, у заявниці була об'єктивна можливість ознайомитися з ухвалою в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

168. Особою, не повідомленою про розгляд справи (пункт 1 частини другої статті 358 ЦПК України), не можна вважати особу, яка власне ініціювала розгляд справи або судового провадження (позивача, заявника, третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору), яка скористалася своїм правом доступу до правосуддя, подала позовну заяву (заяву, скаргу), на підставі якої відкрито провадження.

Несвоєчасне надіслання судового рішення до ЄДРСР

Постанова ОП КЦС від 04.11.2024 у справі № 405/4689/19 (№ в ЄДРСР 123410469)

Незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки (ч. 2 ст. 358 ЦПК України).

Законодавець при конструюванні частини другої статті 358 ЦПК України не визначив, що при її застосуванні має враховуватися дата внесення судом рішення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Відсутність в рішенні суду вказівки на дату складання його повного тексту та несвоєчасне надіслання оскарженого судового рішення суду першої інстанції до Єдиного державного реєстру судових рішень, за умови, що учасник справи (зокрема, котрий ініціював позов - позивач), який подає апеляційну скаргу, знав про розгляд справи, не є перешкодою для отримання цієї особою у розумний строк інформації про стан відомого їй судового провадження та не свідчить про наявність випадків, передбачених частиною другою статті 358 ЦПК України.

Неповідомлення судом про розгляд апеляційної скарги

Лазаренко та інші проти України, № 70329/12, від 27.09.2017

У цій справі для забезпечення дотримання принципу рівності сторін заявники мали бути повідомлені про апеляційні скарги, подані у їхніх справах. Сторони заперечили, що їх справді було про це повідомлено. Проте Суд зазначає, що національне законодавство містить спеціальні норми щодо забезпечення інформування сторін про ключові процесуальні дії і дотримання, таким чином, принципу рівності сторін, та зберігання відповідної інформації. Відповідні норми вимагали, щоб у випадку надсилання судових документів поштою, вони надсились рекомендованою кореспонденцією. Більше того, особа, яка вручає документ, мала повернути до суду розписку про одержання, а національне законодавство чітко вимагало, щоб таку розписку було долучено до матеріалів справи (див. пункти 15 та 21). Якби цю процедуру було дотримано, то в матеріалах справи містилось би підтвердження про отримання. Дотримання такої процедури дозволило б уникнути труднощів, викликаних знищенням реєстрів вихідної кореспонденції, що, за твердженнями Уряду, завадило йому надати докази повідомлення заявників (див. пункти 19 та 33).

Незабезпечення судом отримання особою поданою у її справі касаційної скарги = порушення принципу процесуальної рівності сторін

Грица та Шадура проти України, № 3075/13 та № 63879/13, від 27.06.2019

Заявниці стверджували, що не отримували копій касаційних скарг і не були повідомлені про касаційне провадження у своїй справі, внаслідок чого не мали можливості заперечити проти вимог іншої сторони.

Під час розгляду заяв ЄСПЛ звернув увагу на загальні принципи процесуальної рівності сторін, викладені в тому числі у рішенні «Лазаренко та інші проти України». У вказаному рішенні ЄСПЛ підкреслив, що кожній стороні судового спору має бути забезпечена можливість ознайомитись із запереченнями чи доказами іншої сторони, та надати щодо них власні пояснення, оскільки принцип рівності сторін вимагає надання кожній стороні можливості представляти свою справу за однаково вигідних умов. ЄСПЛ також відзначив, що стаття 6 Конвенції не може вимагати від судів забезпечення бездоганного функціонування поштового зв'язку, проте охоплює фундаментальний принцип змагальності процесу.

ЄСПЛ констатував, що незабезпечення національними судами отримання Заявницями поданих у їхніх справах касаційних скарг або принаймні інформування Заявниць про такі скарги призвело до порушення принципу процесуальної рівності сторін, а отже пункту 1 статті 6 Конвенції.

Неналежне повідомлення про розгляд справи призводить до порушення засади відкритості судочинства

Постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2022 у справі № 522/18010/18 (№ в ЄДРСР 104086146)

Обов'язок суду повідомити учасників справи про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє є реалізацією однієї із основних засад (принципів) цивільного судочинства – відкритості судового процесу. Невиконання (неналежне виконання) судом цього обов'язку призводить до порушення не лише права учасника справи бути повідомленим про місце, дату і час судового засідання, але й основних засад (принципів) цивільного судочинства. Розгляд справи в суді першої інстанції за відсутності учасника справи, якого не було повідомлено про місце, дату і час судового засідання, є обов'язковою та безумовною підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення судом апеляційної інстанції, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою.

Неналежне повідомлення про місце, дату і час судового засідання

Постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2022 у справі № 522/18010/18 (№ в ЄДРСР 104086146)

Правильним по суті рішення є в тому випадку, коли воно відповідає вимогам законності й обґрунтованості, оскільки порушення останніх має наслідком зміну або скасування оскарженого судового рішення. Оскаржене судове рішення належить залишати без змін за наявності незначних порушень закону, які вже були усунені при розгляді справи, або ж таких, які можуть бути виправлені судом апеляційної інстанції. Правило про те, що «не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань» стосується випадків, коли такі недоліки не призводять до порушення основних засад (принципів) цивільного судочинства.

Відсутність підпису у повідомленні про вручення поштового відправлення

Постанова КЦС ВС від 28.11.2019 у справі № 753/383/18 (№ в ЄДРСР 106404256)

У частині восьмій статті 128 ЦПК України передбачено, що днем вручення судової повістки є: 1) день вручення судової повістки **під розписку**.

Повідомлення про вручення поштового відправлення ОСОБА_2 з вказівкою про вручення повістки 20 листопада 2018 року без підпису ОСОБА_2 (а. с. 148). В повідомленні про вручення відсутні будь-які відмітки про відмову ОСОБА_2 отримати судову повістку чи відмітки про відсутність ОСОБА_2 за адресою місця проживання. За таких обставин, ОСОБА_2 не був належним чином повідомлений про розгляд справи судом апеляційної інстанції 29 листопада 2018 року.

Напис про одержання поштового відправлення

Постанова КЦС ВС від 18.01.2023 у справі № 752/24739/19 (№ в ЄДРСР 108605701)

Напис про одержання поштового відправлення учасником справи, в якому зазначене його прізвище, зроблений працівником поштового зв'язку, зазвичай є переконливим доказом отримання відправлення саме адресатом. Таке переконання ґрунтується на презумпції добросовісного виконання працівниками пошти своїх обов'язків. Однак таку презумпцію може бути поставлено під сумнів і спростовано.

Скаржником має бути спростована презумпція добросовісного виконання працівниками пошти своїх обов'язків (постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 17.12.2019 у справі № 916/2596/18; ухвала Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 02.05.2023 у справі № 916/3076/19; постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 19.06.2023 у справі № 521/4328/16-ц).

Чи потрібно повідомляти про розгляд справи особу, яка подала заяву про розгляд справи за її відсутності?

Постанова КЦС ВС від 08.04.2020 у справі № 360/375/18 (№ в ЄДРСР 88739426)

Відповідно до частини першої статті 223 ЦПК України неявка у судові засідання будь-якого учасника справи за умови, що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

Подання позивачем заяви про розгляд справи за його відсутності не виключає необхідності повідомляти його про дату, час і місце судового засідання.

Завчасне повідомлення про розгляд справи

Судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за п`ять днів до судового засідання, а судова повістка-повідомлення - завчасно (частина п`ята статті 128 ЦПК України).

Постанова КЦС ВС від 22.02.2021 у справі № 644/7240/17 (№ в ЄДРСР 95344424)

Згідно з повідомленням про вручення поштового відправлення судову повістку про розгляд справи на 01 серпня 2019 року ОСОБА_1 отримав 30 липня 2019 року, тобто за два дні до судового засідання.

... апеляційний суд обґрунтовано направив справу для продовження розгляду до суду першої інстанції, оскільки позивач, не отримавши вчасно судову повістку, не мав достатньо часу для підготовки до участі у справі й був позбавлений можливості укласти угоду з адвокатом на представництво його інтересів в суді.

Повідомлення учасників справи телефонограмою

Суд викликає або повідомляє свідка, експерта, перекладача, спеціаліста, а у **випадках термінової необхідності**, передбачених цим Кодексом, зокрема у справах про видачу обмежувального припису - також учасників справи телефонограмою, телеграмою, засобами факсимільного зв'язку, електронною поштою або повідомленням через інші засоби зв'язку (зокрема мобільного), які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику (ч. 9 ст. 128 ЦПК України).

Постанова КЦС ВС від 31.08.2022 у справі № 463/8859/20 (№ в ЄДРСР 106017698)

Повідомлення учасників справи телефонограмою не відповідає встановленому порядку повідомлення про дату, час і місце розгляду справи. Аналогічна позиція викладена у постановах Верховного Суду: від 20.02.2020 у справі № 263/3930/16-ц, від 22.04.2020 у справі № 522/19433/17, від 11.03.2021 у справі № 296/9824/19, від 04.02.2021 у справі № 202/26139/13-ц.

Повідомлення учасників за допомогою SMS-повідомлень

Постанова КЦС ВС від 27.02.2023 у справі № 2-6510/11 (№ в ЄДРСР 109242012)

Згідно з пунктом 2 Порядку надсилання учасникам судового процесу (кримінального провадження) текстів судових повісток у вигляді SMS-повідомлень, затвердженого наказом Державної судової адміністрації України від 01 червня 2013 року № 73, текст судової повістки може бути надісланий судом Учаснику SMS-повідомленням лише після подання ним до суду заявки про намір отримання судової повістки в електронному вигляді за допомогою SMS-повідомлення. Така заявка оформляється безпосередньо в суді або шляхом роздруковування та заповнення Учасником форми, яка розміщена на офіційному веб-порталі судової влади України. У матеріалах справи відсутня заява ОСОБА_5 про намір отримання судової повістки в електронному вигляді за допомогою SMS-повідомлення. За таких обставин не можна вважати, що апеляційний суд належним чином повідомив ОСОБА_5 про дату, час і місце судового засідання.

Повідомлення учасників за допомогою додатку «Viber»

Постанова КЦС ВС від 22.09.2021 у справі № 753/16685/19 (№ в ЄДРСР 99926447)

Із матеріалів справи встановлено, що фото зазначеної судової повістки-повідомлення направлено ОСОБА_3 через безкоштовний мобільний онлайн-додаток «Viber».

Враховуючи вищезазначені положення статті 128 ЦПК України, ОСОБА_2 не був належним чином повідомлений про розгляд справи на 24 лютого 2021 року.

Повідомлення учасників за допомогою додатку «Viber»

Ухвала КАС ВС від 17.11.2022 у справі № 560/5541/20 (№ в ЄДРСР 107370414)

Як має діяти суддя, який протягом тривалого часу об'єктивно через незалежні від нього обставини позбавлений можливості виконати вимоги процесуального закону через відсутність фінансування, зокрема, як направити стороні копію ухвали рекомендованим листом з повідомлення про вручення, як це передбачено у статті 251 КАС України.

- 1) направити, коли з'явиться фінансування;
- 2) направити за кошти сторін;
- 3) направити за власні кошти судді;
- 4) використовувати інші способи комунікації, не передбачені статтею 251 КАС України.

Саме так діяв суд апеляційної інстанції у справі, що розглядається. Ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху було надіслано на телефон, зазначений в апеляційній скарзі, через застосунок «Viber». Про ухвалу позивача додатково проінформовано телефонограмою. Кожен із запропонованих варіантів у тій чи іншій мірі не відповідає закону, а законний варіант є неможливим. Отож, судам, для того щоб здійснювати правосуддя, доводиться обирати такий спосіб дій, який призводить до найменших негативних наслідків.

Повідомлення учасників за допомогою додатку «Viber»

Ухвала КАС ВС від 17.11.2022 у справі № 560/5541/20 (№ в ЄДРСР 107370414)

50. Якщо учасник надав суду телефон та електронну адресу (хоча міг цього і не робити), зазначивши їх у заяві (скарзі), то слід припустити, що учасник бажає, принаймні не заперечує, щоб ці засоби комунікації використовувалися судом. Це, в свою чергу, покладає на учасника справи обов'язок отримувати повідомлення і відповідати на них.

51. З огляду на це, суд, який комунікує з учасником справи за допомогою повідомлених ним засобів комунікації, діє правомірно і добросовісно. Тому слід виходити з «презумпції обізнаності»: особа, якій адресовано повідомлення суду через такі засоби комунікації, знає або принаймні повинна була дізнатися про повідомлення. Самого лише заперечення учасника про неотримання повідомлення недостатньо, щоб спростувати цю презумпцію.

52. Суд, який добросовісно інформує учасника справи з наміром забезпечити здійснення правосуддя, не повинен нести «ризик незнання» учасника, який надав суду свої номери та адреси, але не користується чи не стежить за ними.

Повідомлення учасників за допомогою додатку «Viber»

Ухвала ВП ВС від 07.12.2022 у справі № 560/5541/20 (№ в ЄДРСР 108336273)

12. Посилання колегії суддів на брак фінансування реалізації надсилання повідомлень сторонам про рух справи та покладені на них обов'язки стосовно форми та порядку подання заяв (скарг), а звідси - на можливість використання альтернативних засобів комунікації (телефон, електронна пошта, месенджери тощо) в умовах, коли законодавча та виконавча гілки влади не можуть вирішити проблеми фінансування витрат на повідомлення учасників справи про рух справи встановленими законом засобами, у зв'язку із чим не досягається мета правосуддя та обмежуються права сторін знати про суд, не можуть слугувати критеріями для звернення до Великої Палати з пропозицією відступу від правової позиції, бо, повторюючись, зазначимо, що не містять в собі ознак ініційованого відступу від правової позиції.

13. Велика Палата звертає увагу, що в межах фактичних передумов розгляду касаційної скарги в цій справі касаційний суд може сам визначити, чи обраний апеляційним судом спосіб повідомлення касатора про рух справи справді порушив чи обмежив його право на апеляційний перегляд. Зокрема, може відповісти і вирішити, чи за умови, коли апелянт беззаперечно (достеменно) знав про ухвалу суду про залишення апеляційної скарги без руху, про її зміст та обов'язок прореагувати на вимоги суду і відтак міг виконати ці вимоги, але свідомо цього не робив, оскільки очікував на формальне отримання копії ухвали поштою рекомендованим листом, зазнав обмеження на доступ до апеляційного перегляду справи тільки тому, що отримав судові повідомлення про рух справи, яке було надіслане з використанням альтернативних засобів комунікації.

Неотримання кореспонденції заявником

Sydorenko v. Ukraine (dec.), no/ 73193/12, 18 February 2021

Хоча загальна концепція справедливого судового розгляду та фундаментальний принцип змагальності провадження вимагають належного вручення судових документів стороні, стаття 6 Конвенції не заходить так далеко, що зобов'язує національні органи влади забезпечити ідеально функціонуючу поштову систему.

Іншими словами, органи влади несуть відповідальність лише за ненадсилання заявнику відповідних документів. Той факт, що заявниця не отримала кореспонденцію, надіслану їй Вищим спеціалізованим судом, сам по собі не є достатнім для того, щоб закласти аргументовану основу для заяви про те, що права заявниці за статтею 6 § 1 Конвенції були порушені.

Неотримання кореспонденції заявником

Sydorenko v. Ukraine (dec.), no/ 73193/12, 18 February 2021

У цьому відношенні Суд вважає вражаючим, що, знаючи про труднощі з доставкою кореспонденції в минулому або, принаймні, про твердження органів влади щодо цього, заявниця залишалася досить пасивною і, схоже, не вжила жодних заходів, спрямованих на те, щоб надіслана їй кореспонденція дійшла до неї. Вона також не зверталася до судів із жодним запитом щодо стану провадження, хоча була велика ймовірність того, що інша сторона оскаржить рішення, ухвалене на користь заявниці.

У зв'язку з цим Суд нагадує, що зацікавлена сторона зобов'язана проявити особливу старанність у захисті своїх інтересів і вжити необхідні заходи для ознайомленні з рухом провадження у справі.

Недбалість або недобросовісність сторони

Buhagiar v. Malta (dec.), № 48509/99, 20 January 2000

Скарга заявниці була визнана неприйнятною, адже обґрунтовувалась тим, що заявниця не вміє ані писати, ані читати мальтійською, тому, отримавши судове повідомлення, не могла дізнатися про його зміст і, вважаючи, що це документи з податкової інспекції, вирішила його не розкривати.

Повідомлення учасників за допомогою електронної адреси

Постанова ВП ВС від 10.04.2024 у справі № 454/1883/22 (№ в ЄДРСР 118486335)

Бажання учасника справи (фізичної особи) зазначити у скарзі (заяві) свою особисту електронну адресу свідчить лише про бажання особи отримувати кореспонденцію від суду додатковим засобом зв'язку та не звільняє суд від обов'язку виконувати вимоги закону, зокрема щодо надіслання рішення суду у порядку, передбаченому статтею 272 ЦПК України (в редакції, чинній на час ухвалення рішення судом першої інстанції). Надсилання відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, вказану в документах, що подавались до суду, не заборонено, та може здійснюватися додатково, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення відповідно до статті 272 ЦПК України (в редакції, чинній на час ухвалення рішення судом першої інстанції).

Повідомлення учасників за допомогою оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»

Стаття 12-1. Порядок виклику в суд та повідомлення про судові рішення

1. Якщо остання відома адреса місця проживання (перебування), місцезнаходження чи місця роботи учасників справи знаходиться на тимчасово окупованій території, суд викликає або повідомляє учасників справи, які не мають електронного кабінету, про дату, час і місце першого судового засідання у справі через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за двадцять днів до дати відповідного судового засідання.

Суд викликає або повідомляє таких учасників справи про дату, час і місце інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання або вчинення відповідної процесуальної дії.

З опублікуванням такого оголошення відповідач вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи.

Постанова ВС від 10.04.2020 у справі № 415/7119/15-ц (№ в ЄДРСР 88834001)

Повідомлення учасників за допомогою оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України

Відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, а також заінтересована особа у справах про видачу обмежувального припису викликаються до суду через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів, а у разі розгляду справи про видачу обмежувального припису - не пізніше 24 годин до дати відповідного судового засідання. З опублікуванням оголошення про виклик особа вважається повідомленою про дату, час і місце розгляду справи (ч. 11 ст. 128 ЦПК України).

Постанова ВП ВС від 07.08.2019 у справі № 757/43785/18-ц (№ в ЄДРСР 84153007)

Позивача не можна викликати до суду за правилами частини одинадцятої статті 128 ЦПК України. А тому оголошення про виклик учасників справи від 4 жовтня 2018 року (т. 1 а. с. 79-82), розміщене на офіційному веб-сайті суду, не підтверджує належне повідомлення позивача чи його представника про дату, час і місце судового засідання.

Повідомлення про розгляд через пресу або веб-сайт

Dilipak and Karakaya v. Turkey, № 7942/05, 24838/05, 09 January 2018

У випадках, коли встановити місце проживання особи складно, прийнятним вважається публічний виклик через пресу або веб-сайт, проте такі способи повідомлення можуть застосовуватися у виключних випадках, якщо спроби визначити місце знаходження особи виявилися безрезультатними.

Stichting Landgoes Steenberghe and Others v. Netherlands, no. 19732/17, 16 February 2021

Повідомлення учасників справи про ухвалені рішення, зроблене лише в електронній формі (в тому числі розміщення в мережі Інтернет), вважається належним, якщо викладення інформації саме в такий спосіб є передбачуваним, тобто закріпленим на законодавчому рівні, послідовним, доступним для чималої кількості осіб і зрозумілим, тобто створює можливість для особи дізнатися про рішення, яке потенційно може впливати на її права.

В той же час, враховуючи принцип пропорційності, мають також враховуватися обставини справи, що свідчать про відсутність доступу до комп'ютеру чи мережі Інтернет, комп'ютерну неграмотність та інші, що не дозволили отримати доступ до потрібного рішення.

Повернення повістки з відміткою «за закінченням терміну зберігання»

Постанова ВП ВС від 12.12.2018 у справі № 752/11896/17 (№ в ЄДРСР 78977546)

Приписи ЦПК України як на момент ухвалення заочного рішення, так і на момент розгляду справи Великою Палатою Верховного Суду не дозволяють дійти висновку, що повернення повістки про виклик до суду з вказівкою причини повернення «за закінченням терміну зберігання» є доказом належного інформування відповідача про час і місце розгляду справи. Окрім того, за змістом висновків Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду повернення повістки про виклик до суду з вказівкою причини повернення «за закінченням терміну зберігання» не свідчить про відмову сторони від одержання повістки чи про її незнаходження за адресою, повідомленою суду.

Повернення повістки з відміткою «інші причини, що не дали змоги виконати обов'язки щодо пересилання поштового відправлення»

Постанова ВП ВС від 10.04.2019 у справі № 461/10610/13-ц (№ в ЄДРСР 82218112)

Повернення повістки про виклик до суду з вказівкою причини повернення «за закінченням терміну зберігання» чи «інші причини, що не дали змоги виконати обов'язки щодо пересилання поштового відправлення» не є доказом належного інформування позичальника про час і місце розгляду справи.

Повернення повістки з відміткою «адресат відсутній за вказаною адресою»

Постанова КЦС ВС від 21.12.2022 у справі № 757/15603/19 (№ в ЄДРСР 108059343)

Днем вручення судової повістки є день проставлення у поштовому повідомленні відмітки, зокрема, про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду (пункт 3 частини восьмої статті 128 ЦПК України).

Ураховуючи наведене та те, що судові повістки про день, час та місце розгляду справи судом першої інстанції призначений на 23 липня і 30 вересня 2021 року надіслані на зазначену позивачем адресу, були повернені до суду з відмітками від 07 липня та 02 серпня 2021 року «адресат відсутній за вказаною адресою», що відповідно до пункту 4 частини восьмої статті 128 ЦПК України свідчить про вручення повісток в день проставлення у поштових повідомленнях таких відміток, апеляційний суд дійшов помилкових висновків про неналежність повідомлення міськрайонним судом ОСОБА_1 про судові засідання призначені судом на вказані дати.